PAŠVALDĪBU ATBILDĪBA ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANĀ: LIKUMA GROZĪJUMI KĀ RISINĀJUMS NEPILDĪTIEM PIENĀKUMIEM

Posted on 8. aprīlis, 2025 by birojs@cersjurkans.lv

Atkritumu apsaimniekošana ir būtisks sabiedrības labklājības un vides aizsardzības jautājums. Diemžēl pašlaik Latvijā atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumi bieži vien ir nepietiekami pieejami un ne vienmēr nodrošina ērtu risinājumu iedzīvotājiem.

Atkritumu apsaimniekošanas nozīme un pašvaldību loma

Nepietiekama un ierobežota atkritumu apsaimniekošana rada nopietnas sekas videi un sabiedrībai. Ierobežota atkritumu atstāšanas vietu pieejamība veicina nelikumīgu atkritumu izmešanu mežā, ceļmalās un citviet, radot vides piesārņojumu. Tas īpaši attiecas uz lielgabarīta atkritumiem, piemēram, mēbelēm, būvgružiem un elektroprecēm, kuru izvešana parasti ir maksas pakalpojums vai tiek organizēta pārāk reti, šo pakalpojumu padarot faktiski nepieejamu. Turklāt tas ne tikai kaitē dabas ainavai, bet arī saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un judikatūru, uzliek zemes īpašniekiem pienākumu veikt gan preventīvus, gan novēršanas pasākumus, kas savukārt var prasīt nesamērīgus resursus no privātpersonām. Plašāk par šo iespējams izlasīt žurnāla janvāra numura publikācijā "Atkritumu atstāšana privātīpašumā: kurš atbild un kā rīkoties?" Šāda situācija ir īpaši netaisnīga, jo tieši nepietiekami nodrošināti atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumi ir galvenais iemesls, kāpēc atkritumi tiek izmesti nekontrolēti, bet sekas un izmaksas par šādas rīcības novēršanu tiek uzliktas privātpersonām.

Pašvaldību likuma 4.panta pirmās daļas pirmais punkts noteic, ka viena no pašvaldību autonomajām funkcijām ir organizēt sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus. Atkritumu apsaimniekošanas likums noteic, ka pašvaldībām ir, piemēram:

- jāizstrādā reģionālais atkritumu apsaimniekošanas plāns;
- jāizdod saistošie noteikumi par atkritumu apsaimniekošanu, nosakot teritorijas dalījumu zonās, prasības atkritumu savākšanai, šķirošanai un uzglabāšanai, kā arī maksājumu kārtību;
- jāizvēlas atkritumu apsaimniekotājs, kas veiks sadzīves atkritumu un mājsaimniecībās radīto būvniecības atkritumu savākšanu, pārvadāšanu, pārkraušanu, šķirošanu un uzglabāšanu;
- jāorganizē atkritumu dalīta vākšana un jāuzrauga poligonu slēgšanas un rekultivācijas procesi;
- jāveicina iedzīvotāju iesaisti atkritumu rašanās novēršanā un šķirošanā, rīkojot izglītošanas pasākumus un kampaņas.

Turklāt 2024.gada 29.maija spriedumā Nr. SKA-545/2024 Senāts ir noteicis, ka pašvaldību pienākums organizēt iedzīvotājiem sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus nebeidzas ar to vien, vai pašvaldībā funkcionē tiesību normām atbilstoša sadzīves atkritumu dalītas savākšanas sistēma. Nodrošināt faktiski funkcionējoši atkritumu apsaimniekošanas sistēmu ir pašvaldības atbildība.

Likuma grozījumu priekšlikumi: nodrošināt pieejamu atkritumu apsaimniekošanu

Šī brīža sistēma acīmredzami nav efektīva – pašvaldības atbilstoši likumam un saistošajiem noteikumiem nespēj nodrošināt atbilstošu atkritumu apsaimniekošanu, jo esošā prakse pierāda, ka nelikumīgu izgāztuvju un patvaļīgi izmestu atkritumu problēma turpina pastāvēt. Protams, to pilnībā nekad nevarēs likvidēt, bet pašvaldībām ir jāatrod veids, kā problēmu varētu maksimāli samazināt.

Lai veicinātu tīrāku vidi, mazinātu nelikumīgu atkritumu izmešanu un nodrošinātu ērtu un pieejamu risinājumu visiem iedzīvotājiem, nepieciešami likuma grozījumi. Tie paredzētu pašvaldībām papildu pienākumus un samazinātu iedzīvotāju atkarību no privātiem pakalpojumu sniedzējiem. Proti, efektīvs risinājums būtu Atkritumu apsaimniekošanas likumā noteikt, ka pašvaldības pienākumos ir nodrošināt sadzīves atkritumu atstāšanas vietu, kas iedzīvotājiem pieejama bez maksas jebkurā diennakts laikā. Lai gan tas, iespējams, nespētu pilnībā izskaust nelikumīgu atkritumu izmešanu, tas būtiski samazinātu tās apmērus.

Varētu tikt iebilsts, ka šāda pienākuma uzlikšana radītu papildu slogu un ievērojamus finansiālos izdevumus, kas prasītu būtiskus budžeta pārdales risinājumus vai papildu finansējuma piesaisti. Tomēr ilgtermiņā tas būtu efektīvākais risinājums, jo īpaši sabiedrības interesēs. Nodrošinot pieejamu un funkcionējošu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, samazinātos nelikumīgā atkritumu izmešana. Tas mazinās arī vides piesārņojumu un privātīpašnieku slogu, kuriem šobrīd jātērē savi personīgie resursi citu radīto atkritumu savākšanai no saviem īpašumiem.

Aicinām biedrības uz aktīvu rīcību

Efektīva atkritumu apsaimniekošana ir pašvaldību pienākums un būtisks faktors sabiedrības labklājībai un vides ilgtspējai. Pašreizējā sistēma nespēj novērst nelegālu atkritumu izmešanu, tāpēc nepieciešami likuma grozījumi, kas skaidri noteiktu pašvaldību atbildību nodrošināt pieejamu,

bezmaksas un efektīvu atkritumu savākšanas infrastruktūru. Latvijas Meža īpašnieku biedrība un citas reģionālās biedrības ir aicinātas aktīvi iesaistīties šīs problēmas risināšanā, vēršoties pie likumdevēja un valsts institūcijām ar priekšlikumiem par atbildīgāku un efektīvāku pašvaldību iesaisti atkritumu apsaimniekošanā. Ņemot vērā, ka mežu un lauku teritoriju īpašnieki bieži ir tie, kas cieš no nelikumīgi izmestajiem atkritumiem, to pārstāvniecībai un kopīgai rīcībai ir būtiska loma likumdošanas pilnveidošanā, lai panāktu taisnīgāku un ilgtspējīgāku risinājumu.

Informācija par publikāciju:

AUTORE: **Laura Loreta Muciņa**, "Zvērinātu advokātu birojs CersJurkāns" SIA, jurista palīdze

AVOTS: **Baltijas Koks**, 04.2025

PUBLIKĀCIJAS PDF: **https://cersjurkans.lv/storage/2025/04/20250408142832296.pdf**